

De Burgerberadentool

Het onderzoek

De afgelopen jaren is er in gemeenten en provincies een groot aantal burgerberaden georganiseerd. Van deze ervaringen valt veel te leren voor toekomstige burgerberaden en andere vormen van participatie. In het project 'Duurzame Burgerberaden' zijn de kenmerkende onderdelen van burgerberaden onder de loep genomen.

In het project ontwikkelden onderzoekers samen met participatieprofessionals kennis. In leernetwerkbijeenkomsten deelden professionals hun vragen en dilemma's en werden onderzoeksbevindingen gedeeld en getest. Er werden drie burgerberaden diepgaand onderzocht, onder andere door observaties van alle bijeenkomsten en enquêteonderzoek onder deelnemers. Ook werd wetenschappelijke literatuur geraadpleegd en werden interviews afgenomen met deelnemers en betrokken ambtenaren.

Om deze kennis toegankelijk te maken, is de *Burgerberadentool* ontwikkeld. Deze tool helpt participatieprofessionals, projectleiders en uitvoeringsbureaus om onderbouwde keuzes te maken bij het ontwerpen, uitvoeren en de follow up van een burgerberaad.

Betrokkenen

Dit onderzoek is uitgevoerd door drie lectoraten met verschillende expertise, van De Haagse Hogeschool en de Hogeschool van Amsterdam, in samenwerking met participatieprofessionals uit 10 gemeenten, 2 provincies en de kennispartners Bureau Burgerberaad, Kennisknooppunt Participatie van het Ministerie van I&W en bureau EMMA.

Het gebruik van de Burgerberadentool

Je gebruikt de *Burgerberadentool* als je bezig bent met de organisatie van een burgerberaad. Het is beschikbaar in twee vormen: een *fysieke tool* met onderlegger en kaarten, en een *digitale versie* via de webpagina van het Kennisknooppunt Participatie.

De fysieke variant ondersteunt het gesprek in groepsverband, terwijl de online omgeving verdieping biedt met uitlegvideo's, onderliggende inzichten met bronnen en onderzoeksproducten. Beide vormen helpen om kennis op te doen, te reflecteren en weloverwogen keuzes te maken.

Ga direct naar de online Burgerberadentool via www.kennisknooppuntparticipatie.nl/burgerberadentool.

Fases en thema's

De *Burgerberadentool* is opgebouwd uit onderwerpen die samenhangen met onderscheidende kenmerken van een burgerberaad:

- Representatie en inclusie
- Diepgaande deliberatie
- Doorwerking
- Verbinding met de samenleving

Daarnaast zijn er enkele overkoepelende onderwerpen toegevoegd.

In het overzicht zijn de onderwerpen ingedeeld naar de fase van het burgerberaad: *vooraf*, *tijdens* of *achteraf*.

Colofon

De inhoud van de Burgerberadentool is tot stand gekomen door de lectoraten Public Governance (HHS, penvoerder & coördinatie), Psychologie voor een Duurzame Stad (HvA), en Coördinatie Grootstedelijke Vraagstukken (HvA). Het ontwerp van de tool en de video's zijn uitgevoerd door EMMA. Het onderzoek is gefinancierd door Regieorgaan SIA als RAAK-publiek onderzoek.

Burgerberaad:

I. Kies met elkaar het onderwerp waarmee je aan de slag wilt. Gebruik het overzicht om bij te houden welke onderwerpen behandeld zijn.

Inclusie en representatie

Hoe zorg je voor een afspiegeling van de samenleving en een inclusief proces?

Diepgaande deliberatie

Hoe geef je deelnemers toegang tot kennis en voorkom je sturing?

Doorwerking

Hoe borg je dat adviezen worden geïmplementeerd in beleid?

Verbinding met de samenleving

Hoe betrek je de bredere samenleving?

Overkoepelend

Hieronder vallen algemene topics die relevant zijn als je een burgerberaad organiseert.

vooraf

Voordat het burgerberaad plaatsvindt.

#1 Uitnodigen in begrijpelijke taal

#2 Uitnodigen anderstaligen

#3 Uitnodigen deelnemers (opvattingen)

#4 Uitnodigen deelnemers (migratieachtergrond)

#9 Uitnodigen deskundigen

#10 Programmeren deskundigen

#14 Scope van het burgerberaad

#15 Inhoudelijke en praktische kaders

#16 Betrokkenheid en commitment ambtenaren

#22 Betrekken maxi-publiek

#23 Strategieën betrekken maxi-publiek

#28 Onderwerp en vraagstelling

#29 Keuze gespreksbegeleiders

tijdens

Van de eerste tot de laatste bijeenkomst van het burgerberaad.

#5 Inclusie mindertalige deelnemers

#6 Inclusie anderstaligen

#7 Monitoren van uitval

#11 Voorkomen van beïnvloeding

#12 Rol gespreksbegeleiding

#17 Feedbackgroep

#18 Aantal en aard adviezen

#24 Beschermen burgerberaad

#25 Representativiteit maxi-publiek

#30 Neutrale gespreksbegeleiding

achteraf

Na de laatste bijeenkomst van het burgerberaad.

#8 Claims over representativiteit

#13 Verantwoording over deskundigen

#19 Ambtelijke voorbereiding politieke besluitvorming

#20 Regie op de implementatie

#21 Monitoring van de implementatie

#26 Het maxi-publiek na afloop

#27 Evaluatie verbinding maxi-publiek

II. Pak van het onderwerp de 4 kaarten met het bijbehorende nummer.

III. Leg per stap de kaarten van het gekozen onderwerp op de onderlegger en volg de 4 stappen.

stap 1:

Introduceren

In de eerste stap maak je kennis met het thema via een introductievideo. Verder leer je meer over het onderwerp aan de hand van het vraagstuk en een casusbeschrijving.

1 Introduceren

stap 2:

Verdiepen

In deze stap lees je de belangrijkste inzichten uit het onderzoek. Wil je meer verdieping? Lees verder over het onderwerp op de website van Kennisknooppunt Participatie. Hier vind je onderliggende inzichten en bronnen. Dit kan ook vooraf aan het gezamenlijke gesprek worden gedaan.

2 Verdiepen

stap 3:

Reflecteren

Tijdens deze stap voer je met elkaar aan de hand van reflectievragen het gesprek over het onderwerp en de te maken keuzes voor jouw burgerberaad.

3 Reflecteren

stap 4:

Knopen doorhakken

Tot slot bespreek je met elkaar welke inzichten je hebt opgedaan op basis van de vorige stappen en maak je keuzes. Schrijf de opbrengsten op de laatste kaart.

4 Knopen doorhakken

Inclusie en representatie

vooraf

tijdens

achteraf

Uitnodiging in begrijpelijke taal

Scan de QR-code en kijk de introductievideo over *inclusie en representatie* in deze fase.

Vraagstuk

Een uitnodigingsbrief dient aantrekkelijk te zijn voor alle bewoners, ongeacht achtergrondkenmerken zoals leeftijd en opleidingsniveau. Tegelijkertijd moet de brief voldoende informatie bieden over wat er verwacht wordt. Als de uitnodigingsbrief laagdrempelig is, verwachten deelnemers dit ook in het ontwerp en de uitvoering van de bijeenkomsten. In de praktijk zijn burgerberaden echter intensieve trajecten; ze vragen veel tijd en aandacht.

Daarnaast is de aard van het burgerberaad talig en deliberatief: deelnemers wordt gevraagd hun mening te verwoorden, naar anderen te luisteren, argumenten af te wegen en samen tot aanbevelingen te komen. Hoe maak je

Inclusie en representatie

een uitnodigingsbrief toegankelijk, maar geeft het ook een realistisch beeld van wat er van deelnemers wordt verwacht?

Casus

Om ervoor te zorgen dat een diverse groep mensen zich aanmeldt voor het burgerberaad vindt de gemeente Maaren het belangrijk dat de envelop er aantrekkelijk uitziet en dat de uitnodigingsbrief in begrijpelijke taal is geschreven. Tegelijkertijd wil de gemeente dat het duidelijk is waar mensen zich voor aanmelden. Deelname aan een burgerberaad vraagt veel van bewoners. Het burgerberaad van de gemeente heeft een technisch onderwerp; de energietransitie. Er wordt veel informatie aangereikt en tijdens het burgerberaad gaan deelnemers daarover met elkaar in gesprek. De gemeente vindt het lastig om de uitnodiging toegankelijk te houden en tegelijkertijd duidelijk te zijn over wat er van de deelnemers verwacht wordt.

Inclusie en representatie

vooraf

tijdens

achteraf

Uitnodiging in begrijpelijke taal

Uit gesprekken met participatieprofessionals blijkt dat er vaak veel aandacht gaat naar de uitnodigingsbrief. Een van de doelen is om ook ondervertegenwoordigde groepen (zoals jongeren, mensen met een migratieachtergrond, mensen met een praktische opleiding) te werven. Daarom vinden zij het opstellen van een uitnodigingsbrief in begrijpelijke taal belangrijk. Het belangrijkste vinden de participatieprofessionals echter dat wat in de uitnodigingsbrief beloofd wordt ook wordt waargemaakt in de praktijk. Je kunt heel erg je best doen om specifieke doelgroepen te betrekken, zoals mensen die laaggeletterd zijn, door de informatie in de brief heel laagdrempelig te maken. Echter, als het burgerberaad vervolgens wel 'talig' is en de informatie die de experts geven ingewikkeld is, dan voelen laaggeletterden zich niet op hun plek. Naast aandacht voor de uitnodigingsbrief is er dus vooral ook aandacht nodig voor een goede 'match'

Inclusie en representatie

tussen de uitnodigingsbrief en de uitvoering van het burgerberaad. Dit kan bijvoorbeeld door diverse werkvormen aan te bieden tijdens het burgerberaad, aangezien mensen op dit gebied verschillende voorkeuren hebben.

Meer lezen en achterliggende bronnen bekijken? Kijk op Kennisknooppunt Participatie.

Inclusie en representatie

vooraf

tijdens

achteraf

Uitnodiging in begrijpelijke taal

Reflectievragen:

- Kun je de laagdrempeligheid die je in de uitnodigingsbrief belooft, ook waarmaken in het burgerberaad? Op welke manieren kun je ervoor zorgen dat het gehele proces van het burgerberaad laagdrempelig en daarmee inclusief mogelijk wordt ingericht?
- Als je groepen die vaak ondervertegenwoordigd zijn in participatie (zoals jongeren, mensen met een migratieachtergrond en praktisch opgeleiden) wilt betrekken, is een burgerberaad dan wel een geschikte participatievorm?

4 Knopen doorhakken

A series of 20 horizontal dotted lines for handwriting practice.

Inclusie en representatie

vooraf

tijdens

achteraf

Uitnodigen anderstaligen

Scan de QR-code en kijk de introductievideo over *inclusie en representatie* in deze fase.

Vraagstuk

Participatieprofessionals vragen zich af hoe zij anderstalige bewoners het beste kunnen bereiken. Wat dat moeilijk maakt is dat de uitnodiging vanwege gemeentebeleid niet altijd in andere talen beschikbaar is. Terwijl de ambitie is om inclusief te zijn en verschillende groepen bewoners de mogelijkheid te bieden om deel te nemen.

Casus

De gemeente Maarlen wil graag meer en andere bewoners betrekken. Bij eerdere burgerberaden zijn vooral deelnemers met een Nederlandstalige achtergrond aanwezig geweest, terwijl de talige diversiteit veel groter is binnen de gemeente.

Inclusie en representatie

vooraf

tijdens

achteraf

Uitnodigen anderstaligen

In veel burgerberaden zijn anderstalige deelnemers ondervertegenwoordigd, zo blijkt o.a. uit observaties. Een deel van de oorzaak is dat de meeste uitnodigingen in het Nederlands zijn. Veel gemeenten hebben beleid dat Nederlands de voertaal is, behalve in noodsituaties. Echter, wanneer je streeft naar inclusie en het betrekken van een diverse groep bewoners is het belangrijk om hier aandacht aan te besteden in de uitnodiging. Anderstalige bewoners moeten voelen dat dat ook zij welkom zijn en volwaardig kunnen meedoen. Brieven die Nederlandstalig zijn, worden door anderstalige bewoners niet altijd geopend dan wel begrepen. Wil je daadwerkelijk een bredere en meer diverse groep bereiken, dan is het versturen van alleen Nederlandstalige uitnodigingen niet voldoende.

Inclusie en representatie

Daarnaast is het ook het uitnodigen *per brief* niet voldoende om bepaalde ondervertegenwoordigde groepen te bereiken. Een meer doelgroepgerichte benadering kan effectiever zijn, bijvoorbeeld door de doelgroep aan huis op te zoeken en hen in hun eigen taal aan te spreken.

Meer lezen en achterliggende bronnen bekijken? Kijk op Kennisknooppunt Participatie.

Inclusie en representatie

vooraf

tijdens

achteraf

Uitnodigen anderstaligen

Reflectievragen:

- Hoe kun je bewoners met een anderstalige achtergrond bereiken door middel ondanks de beperkingen van het taalbeleid? Welke aanvullende manieren kun je inzetten?
- Als je een meertalige uitnodiging stuurt, schep je de verwachting dat ook het verdere proces meertalig en inclusief zal zijn. Hoe ga je die verwachtingen waar maken?

4 Knopen doorhakken

A series of 20 horizontal dotted lines for writing practice, spanning the width of the page.

Inclusie en representatie

vooraf

tijdens

achteraf

Uitnodigen van deelnemers (opvattingen)

Scan de QR-code en kijk de introductievideo over *inclusie en representatie* in deze fase.

Vraagstuk

Gemeenten en provincies willen een zo goed mogelijke afspiegeling van de bevolking bij hun burgerberaad. Toch zijn er bepaalde kenmerken waarvan het niet altijd mogelijk of wenselijk is om mee te nemen in de loting, waaronder opvattingen van deelnemers. Hierbij wordt vaak als argument genoemd dat dit polariserend kan werken voorafgaand aan het beraad.

Inclusie en representatie

Casus

De gemeente Maarlen organiseert een burgerberaad over de energietransitie. De gemeente vindt het belangrijk dat de deelnemers van het burgerberaad een afspiegeling vormen van de lokale bevolking.

De gemeente wil graag dat er mensen met verschillende opvattingen ten aanzien van het vraagstuk meepraten en niet alleen 'pro-duurzame' deelnemers, vanwege de beeldvorming naar buiten toe en de legitimiteit van de opgestelde adviezen. Tegelijkertijd vindt de gemeente het niet wenselijk om bij de loting naar de opvatting van bewoners te vragen omdat de gemeente wil voorkomen dat er kampen van voor- of tegenstanders ontstaan, terwijl ze juist ook het 'stille midden' wil betrekken.

Inclusie en representatie

[vooraf](#)[tijdens](#)[achteraf](#)

Uitnodigen van deelnemers (opvattingen)

In ons onderzoek zien we dat representatie alleen lukt op kenmerken waarop wordt geloot en niet op kenmerken die niet worden meegenomen in de loting, zoals migratieachtergrond en opvattingen over het onderwerp.

Wat opvattingen betreft zijn er vaak om twee redenen terughoudendheid om hierop te loten. Allereerst omdat er vaak geen informatie is over hoe opvattingen in de bredere populatie verdeeld zijn. De vraag is dan: hoe bepaal je welk aandeel met een bepaalde (positieve, neutrale, negatieve) opvatting je moet aanhouden om een goede afspiegeling van de bevolking te vormen? Er kan ook voor gekozen worden om niet voor een perfecte afspiegeling te gaan, maar voor diversiteit. Zo kan je ervoor kiezen om drie soorten opvattingen ongeveer evenveel mee te nemen.

Inclusie en representatie

Een andere reden die sommige gemeenten of provincies aangeven om niet op opvattingen te loten, is dat zij niet 'vooraf willen polariseren'. Wanneer je mensen vooraf naar hun opvatting vraagt over een gepolariseerd vraagstuk, kunnen zij mogelijk al 'geharnast' het gesprek ingaan, in plaats van met een open blik. Op basis van de ervaringen met burgerberaden is het echter gebleken dat een - in de optiek van deelnemers - te geringe diversiteit aan opvattingen niet goed is voor de ervaren legitimiteit van (de adviezen van) het burgerberaad. Als er slechts enkele deelnemers zijn met een afwijkende mening, kunnen zij ook sneller ervaren dat hun mening onvoldoende gewicht heeft.

Meer lezen en achterliggende bronnen bekijken? Kijk op Kennisknooppunt Participatie.

Inclusie en representatie

vooraf

tijdens

achteraf

Uitnodigen van deelnemers (opvattingen)

Reflectievragen:

- Welke voordelen zie je van loten op opvattingen, en welke nadelen?
- Is het noodzakelijk dat je burgerberaad representatief is op het gebied van opvattingen, of volstaat het om te streven naar diversiteit aan opvattingen? Op kies je ervoor om niet op opvattingen te loten?

4 Knopen doorhakken

A series of 20 horizontal dotted lines for writing or drawing.

Inclusie en representatie

vooraf

tijdens

achteraf

Uitnodigen van deelnemers (migratieachtergrond)

Scan de QR-code en kijk de
introdectievideo over *inclusie en
representatie* in deze fase.

Vraagstuk

Gemeenten en provincies willen dat hun burgerberaad een zo goed mogelijke afspiegeling van de bevolking vormt, onder andere op gebied van migratieachtergrond. Echter is dit een kenmerk waar je vanwege wetgeving niet op kunt loten. Culturele en migratieachtergrond zijn bijzondere persoonsgegevens die vanuit de AVG alleen bij zwaarwegend belang mogen worden opgevraagd.

Inclusie en representatie

Casus

De gemeente Maarlen vindt het belangrijk dat de deelnemers aan hun burgerberaad een afspiegeling vormen van de lokale bevolking. Ze willen voorkomen dat vooral de 'usual suspects' deelnemen. Voor de beeldvorming naar buiten en voor de legitimiteit van de opgestelde adviezen, hecht de gemeente er waarde aan dat er niet alleen 'witte mensen' aanwezig zijn. Tegelijkertijd vindt de gemeente het om juridische en privacy-gerelateerde redenen niet wenselijk om bij de loting naar culturele of migratieachtergrond te vragen.

Inclusie en representatie

vooraf

tijdens

achteraf

Uitnodigen van deelnemers (migratieachtergrond)

Gemeenten en provincies zien het vaak als onmogelijk, onwenselijk en onnodig om te selecteren op culturele of migratieachtergrond. Onmogelijk, omdat dit in strijd is met de anti-discriminatieregelgeving en alleen in uitzonderlijke gevallen opgevraagd kan worden. Onwenselijk, omdat het volgens de gemeenten en provincies niet relevant is voor de thematiek van het burgerberaad ('iedereen is voor ons gewoon inwoner van de stad'). En onnodig, omdat zij vaak aangegeven dat, door op wijkniveau te selecteren, er al voldoende variatie naar allerlei achtergrondkenmerken is, inclusief migratieachtergrond en opvattingen. In de praktijk blijkt dit echter niet vanzelfsprekend het geval te zijn.

Binnen wijken is er altijd veel diversiteit. Op deze manier kan het zo zijn dat - ondanks het feit dat er in een wijk veel mensen met een migratieachtergrond

Inclusie en representatie

of praktisch opgeleiden wonen - vooral theoretisch opgeleide mensen zonder migratieachtergrond zich aanmelden. Selectie op wijkniveau is belangrijk en kan een benadering zijn van andere achtergrondkenmerken, maar is geen perfecte 'proxy' van culturele of migratieachtergrond. Als diversiteit naar migratieachtergrond belangrijk is voor het vraagstuk, zijn daar andere (aanvullende) inspanningen voor nodig zoals een meer doelgroepgerichte benadering.

Meer lezen en achterliggende bronnen bekijken? Kijk op Kennisknooppunt Participatie.

Inclusie en representatie

vooraf

tijdens

achteraf

Uitnodigen van deelnemers (migratieachtergrond)

Reflectievragen:

- Wil je een goede vertegenwoordiging van bewoners met een migratieachtergrond en zo ja, waarom? Gaat het om herkenbaarheid 'er doen mensen mee zoals ik' (demografische representatie) of verwacht je dat bewoners een ander perspectief inbrengen (discursieve representatie)?
- In hoeverre is in jouw gemeente of provincie de wijk een goede proxy van culturele/ migratieachtergrond?
- Welke extra inspanningen (zoals bijvoorbeeld doelgroepgerichte benadering door locatie of taal) zijn nodig om voor meer diversiteit te zorgen op gebied van culturele/ migratieachtergrond?

4 Knopen doorhakken

A series of 20 horizontal dotted lines for writing practice.

Inclusie en representatie

vooraf

tijdens

achteraf

Inclusie van minder talige deelnemers

Scan de QR-code en kijk de introductievideo over *inclusie en representatie* in deze fase.

Vraagstuk

Burgerberaden zijn talige instrumenten; deliberatie staat centraal. Deelnemers worden gevraagd hun mening te verwoorden, naar anderen te luisteren, argumenten af te wegen en samen tot aanbevelingen te komen. Echter willen gemeenten en provincies ook deelnemers betrekken en faciliteren die minder 'talig zijn'. Tijdens burgerberaden wordt daarom geëxperimenteerd met werkvormen zoals tekenen en lego bouwen. Maar sommige deelnemers kunnen zich minder in dergelijke niet-talige vormen uiten of vinden het kinderachtig. Wat voor de ene deelnemer inclusief is kan een andere deelnemer dus weer buitensluiten.

Inclusie en representatie

Casus

De gemeente Maarlen vindt het belangrijk om een diverse groep deelnemers te faciliteren tijdens het aankomende burgerberaad. Dit geldt ook voor minder talige deelnemers, bewoners met minder taalvaardigheid. De gemeente wil daarom dat er niet alleen maar gepraat wordt tijdens het burgerberaad, maar ook experimenteren met andere werkvormen. Ze vraagt zich af hoe zij dit het beste kan aanpakken.

Inclusie en representatie

[vooraf](#)[tijdens](#)[achteraf](#)

Inclusie van minder talige deelnemers

Een creatieve of niet-talige werkvorm doorbreekt niet automatisch dominante voorkeuren en patronen. Zonder goede begeleiding bestaat er het risico dat de werkvorm alsnog talig wordt. Mensen die stiller zijn bij talige werkvormen nemen niet vanzelf het voortouw bij een creatieve werkvorm.

Bij burgerberaden volgt iedereen meestal hetzelfde programma. Dan is er bijvoorbeeld eerst een ronde met gesprekken en vervolgens een ronde waarin getekend wordt. Er kan voor gekozen worden om te variëren in het aanbod, waarbij deelnemers zelf kunnen kiezen welke werkvorm bij hen past. Dit kan ervoor zorgen dat het burgerberaad aansluit bij verschillende type deelnemers.

Ook het variëren in groepsgrote ondersteunt de deelname van minder 'talige' deelnemers. Door

Inclusie en representatie

werkvormen in grotere groepen (6-8 deelnemers) af te wisselen met gesprekken met 2 of 3 deelnemers maak je het makkelijker om mee te praten.

Meer lezen en achterliggende bronnen bekijken? Kijk op Kennisknooppunt Participatie.

Inclusie en representatie

vooraf

tijdens

achteraf

Inclusie van minder talige deelnemers

Reflectievragen:

- Wat zijn de ambities van jouw gemeente of provincie als het gaat om inclusie van mensen die minder talig zijn? Wat betekent dit voor het organiseren van het burgerberaad?
- Welke verschillende werkvormen kunnen jouw burgerberaad mogelijk toegankelijker maken voor minder talige deelnemers?

4 Knopen doorhakken

A series of 20 horizontal dotted lines for handwriting practice.

Inclusie en representatie

vooraf

tijdens

achteraf

Inclusie anderstaligen

Scan de QR-code en kijk de introductievideo over *inclusie en representatie* in deze fase.

Vraagstuk

Gemeenten en provincies willen graag dat alle deelnemers kunnen deelnemen aan het burgerberaad, inclusief anderstaligen. Echter kunnen middelen om dit te bevorderen veel geld kosten en/of is het vaak nog onvoldoende bekend of de middelen ertoe leiden dat anderstaligen volwaardig mee kunnen doen. Gemeenten en provincies vragen zich geregeld af welke middelen zij het beste kunnen inzetten.

Inclusie en representatie

Casus

Het is de gemeente Maarlen gelukt om een diverse groep deelnemers te betrekken bij haar burgerberaad. Ook deelnemers met diverse taalachtergronden. De gemeente ziet dat andere gemeenten tolken inzetten om meertaligheid binnen het burgerberaad te faciliteren, maar zit met het kostenplaatje; tolken zijn kostbaar en er zijn tolken in meerdere talen nodig. Tegelijkertijd wil de gemeente alle deelnemers de mogelijkheid geven om mee te praten. De gemeente denkt er daarom over om een ander middel in te zetten, namelijk de inzet van taalbuddy's: deelnemers/vrijwilligers die voor anderstalige deelnemers vertalen. De gemeente weet echter niet of dit voldoende helpt om anderstaligen volwaardig te laten meedoen.

Inclusie en representatie

vooraf

tijdens

achteraf

Inclusie anderstaligen

We zien in ons onderzoek dat anderstalige deelnemers niet altijd gelijkwaardig kunnen deelnemen door bijvoorbeeld (1) een gebrek aan tolken in hun eigen taal - niet alle deelnemers kunnen overweg met een tolk Engels - (2) een taalbuddy die hen niet voldoende kan ondersteunen of (3) het ontbreken van geschreven vertaalde informatie.

Het faciliteren van deelname voor anderstalige deelnemers door middel van tolken en buddy's is een belangrijke stap, maar het is niet voldoende. Tolken zijn niet altijd in elke taal beschikbaar vanwege de kosten, en een tolk Engels is ook voor anderstalige deelnemers niet altijd voldoende. Buddy's zijn geen professionele vertalers en kunnen niet alles vertalen. Ook kan het hun eigen deelname ondermijnen wanneer zij zelf ook deelnemen aan het beraad. Vaak blijft (schriftelijke)

Inclusie en representatie

informatie, zoals uitnodigingen, instructies of achtergrondstukken, uitsluitend in het Nederlands beschikbaar. Hierdoor kunnen deelnemers die een andere taal spreken met een informatieachterstand beginnen, wat hun gevoel van volwaardige deelname ondermijnt.

Oplossingsrichtingen zijn het aanbieden van vertalingen voor alle stukken, tolken en buddy's inzetten afhankelijk van de context waarin zij het beste passen, en de inzet van AI-vertalingen in plenaire gedeelten als kostenbesparende optie.

Tegelijkertijd leiden tolken en/of buddy's niet altijd tot gelijkwaardige deelname en weten deelnemers op natuurlijke wijze manieren te vinden om rechtstreeks met elkaar te communiceren. Het is belangrijk dat de behoefte aan ondersteuning in gesprek met de betrokkenen wordt verkend.

Meer lezen en achterliggende bronnen bekijken? Kijk op Kennisknooppunt Participatie.

Inclusie en representatie

vooraf

tijdens

achteraf

Inclusie anderstaligen

Reflectievragen:

- Wat zijn de ambities van jouw gemeente of provincie als het gaat om inclusie van anderstaligen? Wat betekent dit voor het organiseren van het burgerberaad?
- Hoe divers is de groep die deelneemt aan het burgerberaad wat betreft taalachtergrond? Hoe kun je deze groep het beste faciliteren?
- Wat is de ondersteuningsbehoefte van deze deelnemers op gebied van taal? Wat hebben zij nodig om volwaardig mee te doen?

4 Knopen doorhakken

A series of 20 horizontal dotted lines for writing practice.

Inclusie en representatie

vooraf

tijdens

achteraf

Monitoren van uitval

Scan de QR-code en kijk de introductievideo over *inclusie en representatie* in deze fase.

Vraagstuk

Wanneer je diversiteit in de groep hebt, wil je deze tijdens het burgerberaad ook graag behouden. Wanneer consensus in de groep ontstaat gedurende het burgerberaad, kan dit een goed teken zijn; deelnemers groeien gaandeweg naar elkaar toe. Tegelijkertijd kan het ook betekenen dat deelnemers met een andere mening zich te weinig op hun gemak voelen om hun opvattingen te delen. Wellicht haken ze daardoor af.

Inclusie en representatie

Casus

De organisatoren van het burgerberaad in de gemeente Maarlen hebben veel tijd en energie gestoken in het komen tot een divers samengesteld burgerberaad. Ze hebben ook geloot op opvattingen ten aanzien van het vraagstuk. Al met al komen ze tot een mooie afspiegeling van de stad. Helaas is er gaandeweg de bijeenkomsten een behoorlijke uitval van deelnemers. Bij een bijeenkomst waarin de deelnemers adviezen formuleren, zeggen meerdere deelnemers dat de groep opvallend eensgezind is. Er lijkt nog weinig diversiteit te zijn in opvattingen. Zijn deelnemers gaandeweg van mening veranderd, of waren het vooral degenen met een afwijkende mening die tussentijds zijn uitgevallen?

Inclusie en representatie

[vooraf](#)[tijdens](#)[achteraf](#)

Monitoren van uitval

Er is beperkt inzicht in de redenen van deelnemers die zich hebben aangemeld voor het burgerberaad, maar na een of meerdere bijeenkomsten tussentijds uitvallen. Deelnemers geven bij de organisatie vaak aan dat ze om praktische overwegingen zijn gestopt. In ons onderzoek vermoeden sommige gemeenten en provincies dat deelnemers die het onderwerp van hun burgerberaad minder belangrijk vonden (zoals rondom duurzaamheid) vaker zijn gestopt. Dat vinden ambtenaren problematisch, omdat er verschillende opvattingen voorkomen in de samenleving en het belangrijk is dat deze zoveel mogelijk vertegenwoordigd worden in het burgerberaad.

In het Evaluatiekader Lokale Burgerberaden wordt aangeraden de tussentijdse uitval te monitoren. Niet alleen hoeveel mensen er tussentijds afvallen, maar ook wie er afvallen is interessant om te weten.

Inclusie en representatie

Uit evaluaties van burgerberaden in Nederland weten we dat de uitval vaak tussen de 10 en 20 procent ligt. In een internationaal onderzoek blijkt dat er bij burgerberaden over klimaat grote verschillen zijn wat betreft uitval, en dat deze soms wel oploopt tot 40 procent. Het budget en de geboden ondersteuning voor de deelnemers spelen hierbij een belangrijke rol.

Meer lezen en achterliggende bronnen bekijken? Kijk op Kennisknooppunt Participatie.

Inclusie en representatie

vooraf

tijdens

achteraf

Monitoren van uitval

Reflectievragen:

- Wat doe je om erachter te komen waarom deelnemers tussentijds uitvallen? Ga je het gesprek aan, stuur je een vragenlijst, of kies je voor een andere manier?
- Hoe voorkom je dat vooral mensen met bepaalde achtergrondkenmerken of opvattingen tussentijds stoppen? Hoe waarborg je tijdens het burgerberaad de diversiteit (en niet alleen vooraf aan het burgerberaad)?

Inclusie en representatie

vooraf

tijdens

achteraf

Monitoren van uitval

Welke inzichten heb je opgedaan uit de vorige stappen, en hoe vertaal je die naar keuzes voor jouw burgerberaad?

---

4 Knopen doorhakken

A series of 20 horizontal dotted lines for writing practice.

Inclusie en representatie

vooraf

tijdens

achteraf

Claims over representativiteit

Scan de QR-code en kijk de introductievideo over *inclusie en representatie* in deze fase.

Vraagstuk

Organisatoren willen graag na afloop van het burgerberaad met trots over het burgerberaad communiceren en anderen overtuigen van de waarde van het burgerberaad en de adviezen die de deelnemers hebben opgesteld. Echter worden er vaak kanttekeningen geplaatst bij bepaalde eigenschappen van de burgerberaden, zoals de representativiteit van de deelnemers.

Inclusie en representatie

Casus

De gemeente Maarlen is na afloop van het burgerberaad trots op het bereikte resultaat. Niet alleen wat betreft de kwaliteit van de adviezen, ook dat zo'n diverse groep bewoners met elkaar over langere periode heeft samengewerkt. De betrokken wethouder noemt de adviezen extra zwaarwegend omdat deze "door een representatieve groep bewoners zijn opgesteld: dit is de stem van de stad". Als er foto's en verhalen van deelnemers in de media circuleren, worden hier echter vraagtekens bij gezet door oppositiepartijen in de gemeenteraad. Want namen er niet vooral mensen met een soortgelijke politieke voorkeur deel? En op de foto zie je ook vooral mensen die ogenschijnlijk geen migratieachtergrond en ongeveer dezelfde leeftijd hebben. Dus hoe representatief was het nu helemaal? En zijn die adviezen dan echt wel zo veel waard?

Inclusie en representatie

[vooraf](#)[tijdens](#)[achteraf](#)

Claims over representativiteit

Participatieprofessionals die ervaring hebben met het organiseren van burgerberaden zijn vaak blij verrast over de diversiteit aan bewoners die zij in het burgerberaad zien. De claim dat burgerberaden representatief zijn voor de hele gemeente/de provincie/het land is echter te groot. Hooguit kun je zeggen dat er op de kenmerken waarop geloot is, sprake is van een afspiegeling. Het is voor de waarde van het burgerberaad ook niet nodig om representativiteit te claimen; enige voorzichtigheid hiermee is geboden. Dat advies geven participatieprofessionals en medewerkers van de onderzoek en statistiek-afdelingen van diverse gemeenten.

Perfect representatieve vormen van intensieve participatie die ook nog betaalbaar zijn, zijn voorlopig niet binnen bereik. Wetenschappers bepleiten om te streven naar diversiteit door middel

Inclusie en representatie

van verschillende methoden van participatie en verschillende manieren van werving en selectie van deelnemers. Je kunt een positieve boodschap uitdragen over de diverse samenstelling van het burgerberaad, zonder daarin te grote claims te doen over representativiteit.

Meer lezen en achterliggende bronnen bekijken? Kijk op Kennisknooppunt Participatie.

Inclusie en representatie

[vooraf](#)[tijdens](#)[achteraf](#)

Claims over representativiteit

Reflectievragen:

- Welk verhaal wil je na afloop over het burgerberaad naar buiten brengen? Hoe maak je dit tot een evenwichtig verhaal, met oog voor zowel de sterke als minder sterke kanten ten aanzien van de samenstelling van de deelnemersgroep?

4 Knopen doorhakken

A series of 20 horizontal dotted lines for writing practice.

Diepgaande deliberatie

vooraf

tijdens

achteraf

Uitnodigen deskundigen

Scan de QR-code en kijk de introductievideo over *diepgaande deliberatie* in deze fase.

Vraagstuk

Het betrekken van deskundigen bij een burgerberaad is een uitdaging: het is belangrijk dat zij relevante en betrouwbare kennis inbrengen vanuit verschillende perspectieven, afgestemd op de informatiebehoefte van deelnemers.

Tegelijkertijd vindt het uitnodigen van deskundigen onder hoge tijdsdruk plaats.

Diepgaande deliberatie

Casus

De gemeente Maarlen wil voor haar burgerberaad graag deskundigen betrekken die aansluiten bij de behoeften van deelnemers. Er is sprake van een zeer diverse deelnemersgroep met verschillende achtergronden, perspectieven en (voor)kennis over het onderwerp. In bijeenkomst 1 hebben deelnemers een aantal thema's benoemd die voor hen belangrijk zijn en waarover ze meer willen weten. Er is weinig tijd tussen de bijeenkomsten in, en de organisatie vraagt zich af hoe ze dit op een zo goed mogelijke manier kunnen aanpakken.

Diepgaande deliberatie

vooraf

tijdens

achteraf

Uitnodigen deskundigen

In een burgerberaad is het belangrijk dat er verschillende informatiebronnen beschikbaar zijn en dat deelnemers medebepalen van welke deskundigen en informatiebronnen zij gebruik willen maken.

Op deze manier dragen deskundigen en informatie bij aan een 'level playing field' voor deelnemers dat bijdraagt aan een gelijkwaardig gesprek. Een divers aanbod aan informatie kan helpen om een evenzo diverse deelnemersgroep goed te faciliteren.

Ten eerste is het hierbij van belang om verschillende soorten kennis te ontsluiten: beleidskennis (bijvoorbeeld over beleid van de gemeente), ervaringskennis (bijvoorbeeld de verhalen van mensen uit de praktijk), wetenschappelijke kennis en kennis van stakeholders zoals belangenorganisaties. De voorkeur van deelnemers voor een bepaald soort kennis loopt uiteen.

Ten tweede is het belangrijk dat er ruimte is voor

Diepgaande deliberatie

verschillende inhoudelijke perspectieven op het onderwerp. Een onderwerp moet vanuit meerdere kanten worden belicht. Dit maakt het voor deelnemers mogelijk om verschillende perspectieven en opvattingen tegen elkaar af te wegen. Overweeg om deskundigen niet alleen informatie te laten geven, maar hen door andersoortige experts (zoals beleidsmakers, ervaringsdeskundigen, wetenschappers, en belangenbehartigers) te laten bevragen. Dit kan deelnemers helpen om kennis beter te duiden en in perspectief te plaatsen.

De complexiteit van het onderwerp van het burgerberaad maakt hierbij uit. Om adviezen te formuleren over een onderwerp als klimaatbeleid of energietransitie is veel inhoudelijke kennis nodig. Intensieve betrokkenheid van deskundigen is hierdoor onvermijdelijk. Dit maakt de kans groter dat deskundigen (bedoeld en onbedoeld) sturing geven aan de uitkomsten. Het zorgvuldig kiezen van deskundigen is dan extra belangrijk.

Meer lezen en achterliggende bronnen bekijken? Kijk op Kennisknooppunt Participatie.

Diepgaande deliberatie

vooraf

tijdens

achteraf

Uitnodigen deskundigen

Reflectievragen:

- Hoe geef je deelnemers invloed op het aanbod aan informatie en deskundigen?
- Is het passend om de bredere samenleving vooraf informatie en deskundigen aan te laten dragen?

4 Knopen doorhakken

Handwriting practice lines consisting of 20 horizontal dotted lines.

Diepgaande deliberatie

vooraf

tijdens

achteraf

Programmeren deskundigen

Scan de QR-code en kijk de introductievideo over *diepgaande deliberatie* in deze fase.

Vraagstuk

Het raadplegen van deskundigen kan gepaard gaan met de beïnvloeding van deelnemers en hun adviezen. Enerzijds is dit niet helemaal te voorkomen en niet altijd problematisch, anderzijds is dit een belangrijk aandachtspunt bij het uitvoeren van een burgerberaad.

Diepgaande deliberatie

Casus

De gemeente Maarlen wil op basis van de input die zij heeft gekregen van deelnemers deskundigen uitnodigen voor de tweede bijeenkomst.

De organisatie is bang dat sommige deskundigen deelnemers zullen beïnvloeden vanwege het belang dat zij hebben in de adviezen van het burgerberaad. Daarom zoekt de gemeente naar manieren om dit te voorkomen.

Diepgaande deliberatie

vooraf

tijdens

achteraf

Programmeren deskundigen

De beïnvloeding van deelnemers door deskundigen is nooit helemaal te voorkomen en hoeft niet problematisch te zijn. Maar het kan problematisch worden wanneer deelnemers het eigenaarschap verliezen. Het is daarom van belang om tijd in het programma in te ruimen voor kritische reflectie, het wegen en 'eigen maken' van de gedeelde kennis. Het is daarnaast van belang dat deelnemers invloed hebben op de inhoud en interactie van de sessies met deskundigen, bijvoorbeeld door vraaggestuurde sessies in plaats van lange presentaties.

Binnen dit onderzoek is gekeken naar de inbreng van kennis en beïnvloeding volgens de 'dramaturgische analyse': een theoretisch kader dat wordt gebruikt om menselijk gedrag in sociale situaties te bestuderen, waarbij interacties als performance wordt gezien, met verschillende theaterelementen zoals rollen, script, regie en decor.

Diepgaande deliberatie

Op basis hiervan zijn er vier aandachtspunten bij het programmeren van deskundigen:

1. Setting; de omgeving, hoe wordt de deskundige gepresenteerd?
2. Staging; hoe wordt een deskundige aangekondigd? Deskundigen kunnen door middel van taal op een voetstuk worden geplaatst.
3. Performance; hoe verloopt de interactie tussen deskundige en deelnemers?
4. Scripting; op welk moment en in welke fase van het burgerberaad wordt expertkennis geprogrammeerd?

Meer lezen en achterliggende bronnen bekijken? Kijk op Kennisknooppunt Participatie.

Diepgaande deliberatie

vooraf

tijdens

achteraf

Programmeren deskundigen

Reflectievraag:

- In hoeverre kun je in het ontwerp van het burgerberaad beïnvloeding door deskundigen zoveel mogelijk beperken?

4 Knopen doorhakken

A series of 20 horizontal dotted lines for writing.

Diepgaande deliberatie

vooraf

tijdens

achteraf

Voorkomen van beïnvloeding

Scan de QR-code en kijk de introductievideo over *diepgaande deliberatie* in deze fase.

Vraagstuk

Deskundigen zijn een belangrijk onderdeel van een burgerberaad, omdat zij ervoor zorgen dat deelnemers tot geïnformeerde adviezen kunnen komen. Organisatoren van burgerberaden zijn zich vaak bewust van mogelijke beïnvloeding door deskundigen. Daarom worden zij zorgvuldig gebriefd. Wat kun je nog meer doen om eigenaarschap van deelnemers over kennis te behouden?

Diepgaande deliberatie

Casus

De gemeente Maarlen heeft de betrokken deskundigen bij hun burgerberaad zorgvuldig gebriefd. Zij willen voorkomen dat deskundigen sturend zijn tijdens het burgerberaad. In de briefing werd aangegeven dat zij zich zo 'neutraal' mogelijk moeten opstellen. Ook bij de kledingvoorschriften van deskundigen (geen pak of tenue) en opzet (Q&A vorm) is rekening gehouden met mogelijke sturing. Ondanks de zorgvuldige voorbereiding, merken de organisatoren dat het lastig is voor deskundigen om 'neutraal' te blijven, kennis is immers niet neutraal. Ze willen ook voorkomen dat deskundigen zich opstellen als facilitator, ze zijn er tenslotte wel om kennis te delen. Zij vragen zich af hoe ze toch kunnen zorgen dat deelnemers het eigenaarschap behouden.

Diepgaande deliberatie

vooraf

tijdens

achteraf

Voorkomen van beïnvloeding

In ons onderzoek hebben we gezien dat in het ontwerp van de burgerberaden weinig reflectietijd is ingebouwd nadat deelnemers kennis hebben vergaard. Dit is belangrijk omdat deelnemers de vergaarde kennis kunnen afwegen tegen andere perspectieven van andere (soort) deskundigen. Op basis hiervan kunnen deelnemers bepalen hoe ze de geboden kennis bijdraagt aan hun begrip van een vraagstuk of input geeft voor oplossingsrichtingen.

In de praktijk wordt de reflectietijd echter vaak benut als moment om de belangrijkste informatie te reproduceren of keuzes te maken over hoe informatie kan worden gebruikt voor adviezen.

Meer lezen en achterliggende bronnen bekijken? Kijk op Kennisknooppunt Participatie.

Diepgaande deliberatie

vooraf

tijdens

achteraf

Voorkomen van beïnvloeding

Reflectievraag:

- Op welke manieren kun je tijdens het burgerberaad beïnvloeding door deskundigen zoveel mogelijk beperken?

Diepgaande deliberatie

vooraf

tijdens

achteraf

Voorkomen van beïnvloeding

Welke inzichten heb je opgedaan uit de vorige stappen, en hoe vertaal je die naar keuzes voor jouw burgerberaad?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4 Knopen doorhakken

Handwriting practice area consisting of 20 horizontal dotted lines.

Diepgaande deliberatie

vooraf

tijdens

achteraf

Rol gespreksleider

Scan de QR-code en kijk de
introdectievideo over *diepgaande
deliberatie* in deze fase.

Vraagstuk

Organisatoren van een burgerberaad willen voorkomen dat deskundigen of gespreksbegeleiders inhoudelijk richting geven aan het gesprek of de adviezen. Tegelijkertijd hebben deelnemers ondersteuning nodig om complexe informatie te begrijpen en te wegen.

Diepgaande deliberatie

Casus

Voor de informatievoorziening van het burgerberaad van de gemeente Maarlen zijn verschillende deskundigen uitgenodigd, zoals wetenschappers, beleidsmakers en vertegenwoordigers van belangenorganisaties. Zij brengen relevante kennis en perspectieven in, maar er bestaat altijd het risico dat deskundigen onbedoeld het gesprek sturen. De gemeente vraagt zich af welke rol gespreksbegeleiders kunnen spelen in het voorkomen van sturing door deskundigen.

Diepgaande deliberatie

vooraf

tijdens

achteraf

Rol gespreksleider

Gespreksbegeleiders spelen een belangrijke rol in het verloop van gesprekken waaronder in het faciliteren van gelijkwaardige gesprekken met deskundigen.

Een gespreksbegeleider bewaakt dat de deskundige niet te veel ruimte inneemt in de sessies en zich afzijdig houdt tijdens het reflecteren door deelnemers. Tevens zorgt hij ervoor dat het eigenaarschap in de uitwisseling bij deelnemers ligt. Een gespreksbegeleider biedt deelnemers ruimte om verdiepende en kritische vragen te stellen aan deskundigen. Ook kan deze hen aansporen om perspectieven van deskundigen tegen elkaar af te wegen of naast hun eigen perspectief of ervaring te leggen.

Daarnaast is het voor de gespreksbegeleider belangrijk om ervoor te zorgen dat de deskundige

Diepgaande deliberatie

niet de rol van gespreksbegeleider overneemt. Deskundigen nemen de rol van gespreksbegeleider over zo zien we in observaties als

- 1) de gespreksbegeleider zelf de leiding niet neemt en te veel op de achtergrond blijft en
- 2) als deskundigen te voorzichtig zijn geworden om kennis te delen omdat hen in de briefing verteld niet te beïnvloeden.

Meer lezen en achterliggende bronnen bekijken? Kijk op Kennisknooppunt Participatie.

Diepgaande deliberatie

vooraf

tijdens

achteraf

Rol gespreksleider

Reflectievraag:

- Hoe kun je de gespreksbegeleiders van jouw burgerberaad voorbereiden op hun rol in het voorkomen van sturing door deskundigen?

4 Knopen doorhakken

A series of 20 horizontal dotted lines for handwriting practice.

Diepgaande deliberatie

vooraf

tijdens

achteraf

Verantwoording over deskundigen

Scan de QR-code en kijk de introductievideo over *diepgaande deliberatie* in deze fase.

Vraagstuk

Wanneer achteraf vragen worden gesteld over de onafhankelijkheid van en evenwichtige keuze voor deskundigen, ligt er bij organisatoren de taak om dit te verantwoorden. Maar hoe dit op een goede manier te doen is een vraagstuk voor veel organisatoren van burgerberaden.

Diepgaande deliberatie

Casus

Tijdens het burgerberaad van de gemeente Maarlen over de energietransitie werden er deskundigen betrokken die cijfers over dit onderwerp presenteerden. Achteraf stelde een politieke partij in de gemeenteraad vragen over de keuze voor deskundigen. De partij vermoedde dat de deskundigen te sturend waren en vooral een milieu-progressief perspectief naar voren brachten, terwijl andere perspectieven nauwelijks aan bod kwamen. Hierdoor ontstond twijfel of deelnemers een evenwichtig beeld hadden gekregen van het vraagstuk en of adviezen hierdoor zijn beïnvloed.

Diepgaande deliberatie

vooraf

tijdens

achteraf

Verantwoording over deskundigen

Het is belangrijk dat gemeenten en provincies kunnen uitleggen hoe deskundigen zijn geselecteerd, welke soorten kennis en perspectieven zij vertegenwoordigden, en waarom juist deze experts zijn uitgenodigd. Transparantie hierover draagt bij aan legitimiteit en vertrouwen. Dit geldt zowel voor verantwoording aan de politiek als aan de brede samenleving.

Meer lezen en achterliggende bronnen bekijken? Kijk op Kennisknooppunt Participatie.

Diepgaande deliberatie

vooraf

tijdens

achteraf

Verantwoording over deskundigen

Reflectievraag:

- Hoe kun je verantwoording afleggen over de rol van de betrokken deskundigen (o.a. aan de gemeenteraad)?

4 Knopen doorhakken

Handwriting practice lines consisting of 20 horizontal dotted lines.

Doorwerking

vooraf

tijdens

achteraf

Scope van het burgerberaad

Scan de QR-code en kijk de introductievideo over *doorwerking* in deze fase.

Vraagstuk

Wil je dat het burgerberaad adviezen geeft die binnen je eigen invloedssfeer liggen, dan past daar een smalle vraagstelling bij. Kies je voor een brede vraagstelling dan moet je je ervan bewust zijn dat je voor de uitvoering van adviezen afhankelijk zult zijn van andere actoren. Maar hoe betrek je deze dan bij de voorbereiding en uitvoering van het burgerberaad?

Doorwerking

Casus

De gemeente Meerlanden organiseert een burgerberaad over gezondheid. De centrale vraag luidt: "Hoe maken we wijken gezonder en vitaler?". De opdracht voor de deelnemers is om adviezen te formuleren voor de gemeente. Hierdoor blijven de adviezen vooral gericht op gemeentelijke maatregelen, terwijl veel oplossingen juist samenwerking met zorginstellingen, scholen en sportverenigingen vragen.

Doorwerking

[vooraf](#)[tijdens](#)[achteraf](#)

Scope van het burgerberaad

In ons onderzoek zien we dat gemeenten en provincies regelmatig kiezen voor een breed vraagstuk zoals klimaat of afval. De adviezen van een dergelijk burgerberaad zijn alleen te realiseren door intensieve samenwerking met externe partners. Deze externe partners worden niet altijd betrokken bij de voorbereiding en uitvoering van het burgerberaad. Als er voor een brede vraagstelling wordt gekozen, waarbij de gemeente voor de opvolging met andere organisaties moet samenwerken, verkleint dit de kans op doorwerking van adviezen.

Wanneer de opdracht en vraagstelling te breed zijn, brengt dat met zich mee dat de adviezen mogelijk niet uitvoerbaar of relevant zijn voor de partijen die een rol spelen in de uitvoering. Wanneer de vraagstelling en opdracht te nauw zijn geformuleerd, kan dat zinvolle en diepgaande

Doorwerking

deliberatie in de weg staan. Er is dan geen ruimte voor de adviezen van een burgerberaad.

Meer lezen en achterliggende bronnen bekijken? Kijk op Kennisknooppunt Participatie.

Doorwerking

vooraf

tijdens

achteraf

Scope van het burgerberaad

Reflectievragen:

- Hoe zorg je dat adviezen van het burgerberaad binnen de bevoegdheid van de gemeente of provincie passen en bied je deelnemers voldoende ruimte?
- Welke organisaties, behalve de gemeente/provincie, spelen een rol bij de uitvoering van mogelijke adviezen? Hoe kun je hen mede-eigenaar maken van het burgerberaad? Vraag je van deze organisaties om vooraf een mandaat af te geven?

4 Knopen doorhakken

Handwriting practice area consisting of 20 horizontal dotted lines for writing.

Doorwerking

vooraf

tijdens

achteraf

Inhoudelijke en praktische kaders

Scan de QR-code en kijk de introductievideo over *doorwerking* in deze fase.

Vraagstuk

Hoe meer er vooraf vastligt, hoe minder vrij het burgerberaad is om buiten de kaders te denken en met innovatieve oplossingen te komen. Anderzijds wil je teleurstelling bij deelnemers voorkomen door hen op voorhand mee te geven waaraan adviezen moeten voldoen om uitgevoerd te kunnen worden.

Doorwerking

Casus

De gemeente Maarlen heeft het burgerberaad een duidelijk mandaat en kaders meegegeven.

De gemeenteraad neemt adviezen over als ze passen binnen inhoudelijke en praktische kaders. Ze moeten financieel haalbaar, praktisch uitvoerbaar en juridisch toegestaan zijn.

Doorwerking

vooraf

tijdens

achteraf

Inhoudelijke en praktische kaders

Bij de burgerberaden die we hebben onderzocht, worden kaders soms algemeen (financieel haalbaar, praktisch uitvoerbaar en juridisch toegestaan) en soms meer specifiek geformuleerd (budget is vastgesteld, tijdlijn voor implementatie is vastgelegd), en bestaand beleid en wetgeving waar adviezen binnen moeten passen wordt uitgelegd.

Het is belangrijk dat er al vooraf aan het burgerberaad nagedacht wordt over hoe de doorwerking te realiseren en te bevorderen. De inhoudelijke en praktische kaders die vooraf worden vastgesteld en meegegeven aan een burgerberaad spelen hierin een belangrijke rol.

Burgerberaden zijn een middel om creativiteit van bewoners te stimuleren en benutten bij het komen tot oplossingen voor ingewikkelde vraagstukken. Deelnemers kunnen dan middels deliberatie tot

Doorwerking

nieuwe ideeën komen om zo bijvoorbeeld politieke impasses te doorbreken. Wanneer er bij een burgerberaad dus 'strikte' kaders gesteld worden, kan dat precies deze creativiteit beperken die zo belangrijk is voor het behalen van een van de doelen van een burgerberaad.

Echter, wanneer kaders niet duidelijk zijn, brengt dit het risico op gebrekkige opvolging met zich mee. Het is raadzaam om inhoudelijke en praktische kaders niet algemeen te benoemen maar te concretiseren.

Meer lezen en achterliggende bronnen bekijken? Kijk op Kennisknooppunt Participatie.

Doorwerking

vooraf

tijdens

achteraf

Inhoudelijke en praktische kaders

Reflectievragen:

- Hoeveel ruimte wil jij deelnemers geven om buiten de bestaande kaders te denken? Hoeveel houvast wil je deelnemers geven om adviezen te ontwikkelen die kans maken om geïmplementeerd te worden?
- Kortom, wat is de juiste balans tussen ruimte en houvast voor deelnemers?

4 Knopen doorhakken

A series of 20 horizontal dotted lines for writing practice.

Doorwerking

vooraf

tijdens

achteraf

Betrokkenheid en commitment ambtenaren

Scan de QR-code en kijk de
introductievideo over *doorwerking*
in deze fase.

Vraagstuk

Commitment krijgen van uitvoerende afdelingen zonder dat de inhoud van de adviezen bekend is, is lastig. Ambtenaren willen zich op voorhand vaak niet committeren aan de adviezen. Commitment krijgen als er eenmaal adviezen liggen, is ook lastig. Dan voelen individuele ambtenaren of afdelingen zich voor het blok gezet en is er kans op weerstand tegen de inhoud.

Casus

De deelnemers van het burgerberaad in Maarlen hebben zich in het onderwerp 'energietransitie' verdiept en stellen onderbouwde adviezen op. Ambtenaren wordt gevraagd om feedback te geven op de conceptadviezen.

Doorwerking

vooraf

tijdens

achteraf

Betrokkenheid en commitment ambtenaren

In ons onderzoek zien we voorbeelden waarbij er voorafgaand aan het burgerberaad zowel bestuurlijk als ambtelijk commitment is verkregen van afdelingen met een rol in de uitvoering van de adviezen. Bestuurlijke commitment vooraf is nodig voor ambtelijke inzet tijdens en na het burgerberaad. Ambtelijke betrokkenheid is nodig voor passende feedback en inhoudelijke voorbereiding van de besluitvorming en uitvoering. Adviezen die terechtkomen bij afdelingen die bestuurlijk en ambtelijk niet gecommitteerd waren, blijven lang liggen.

We zien bij de burgerberaden die we onderzocht hebben grote verschillen in de manier waarop gezorgd is voor commitment van beleidsambtenaren. Alle gemeenten passen een collegiale strategie toe. Bij één burgerberaad in combinatie met een expliciet hiërarchische

Doorwerking

strategie. De combinatie van beide strategieën vergroot de kans op commitment van ambtenaren die met de adviezen aan de slag gaan en dus op doorwerking.

Een van de manieren om de kans op doorwerking te vergroten, is het betrekken van beleidsambtenaren vooraf en tijdens het burgerberaad. Steun vanuit de organisatie, bestuurlijk en ambtelijk, is essentieel om ervoor te zorgen dat een burgerberaad invloed heeft op beleid. Je hebt hier zogenaamde 'impact brokers' voor nodig. Ambtenaren met deze rol betrekken vooraf, tijdens en na het burgerberaad relevante beleidsmakers, besluitvormers en andere belangrijke stakeholders bij het burgerberaad.

Meer lezen en achterliggende bronnen bekijken? Kijk op Kennisknooppunt Participatie.

Doorwerking

vooraf

tijdens

achteraf

Betrokkenheid en commitment ambtenaren

Reflectievragen:

- Hoe zorg je voor ambtelijke betrokkenheid vooraf, tijdens en na afloop van je burgerberaad? Ook als er nog geen concrete adviezen van het burgerberaad liggen?

4 Knopen doorhakken

A series of 20 horizontal dotted lines for handwriting practice.

Doorwerking

vooraf

tijdens

achteraf

Feedbackgroep

Scan de QR-code en kijk de introductievideo over *doorwerking* in deze fase.

Vraagstuk

Hoe uitgebreider je feedback geeft op de haalbaarheid van adviezen, hoe meer je deelnemers inperkt. Hoe meer ruimte je deelnemers geeft, hoe groter de kans dat adviezen achteraf niet uitvoerbaar zijn.

Feedback kan verschillende vormen aannemen. Zo kun je adviezen op afstand toetsen waardoor beïnvloeding van deelnemers wordt voorkomen. Of in dialoog met de deelnemers om achterliggende bedoelingen te verhelderen en gezamenlijk te zoeken naar oplossingen.

Doorwerking

Casus

Als onderdeel van het burgerberaad in Maarlen wordt een feedbackgroep ingesteld. Deze groep bestaande uit beleidsambtenaren en externe deskundigen geeft feedback op de conceptadviezen aan de hand van de vooraf opgestelde inhoudelijke en praktische kaders.

Dit gebeurt schriftelijk en in dialoog met deelnemers zodat zij de achtergrond van hun voorstellen toelichten en samen zoeken naar manieren om ideeën wél uitvoerbaar te maken. Het doel is om deelnemers inzicht te geven in de praktijk van beleid én de kans dat hun adviezen worden uitgevoerd te vergroten.

Doorwerking

vooraf

tijdens

achteraf

Feedbackgroep

Bij de burgerberaden die we onderzocht hebben, werd op uiteenlopende manieren invulling gegeven aan het geven van tussentijdse feedback op adviezen. De feedbackgroep bestond uit ambtenaren en/of externe deskundigen, er werd schriftelijk of mondeling feedback gegeven en ook de positionering en zichtbaarheid van de feedbackgroep in het burgerberaad verschilde.

Organisatoren hebben ook verschillende opvattingen over hoe feedback op adviezen moet worden gegeven. De autonomie en vrijheid van deelnemers wordt belangrijk gevonden, juist bij een burgerberaad. Maar het onder hoge tijdsdruk feedback geven op adviezen die nog niet concreet zijn uitgewerkt wordt door ambtenaren als stressvol ervaren. Bovendien scheidt het voor zowel deelnemers als ambtenaren niet de helderheid die ermee wordt beoogd.

Doorwerking

Voor doorwerking is het van groot belang om de adviezen te voorzien van feedback op de haalbaarheid. Het is belangrijk om het werk en de uitkomsten van een burgerberaad serieus te nemen en doorwerking ervan zo veel mogelijk te bevorderen. De risico's van beperkte doorwerking en het niet serieus nemen van het werk en de uitkomsten van het burgerberaad reiken verder dan een verspilling van tijd en geld. Een burgerberaad dat geen daadwerkelijke invloed heeft kan het vertrouwen in dit soort vormen van burgerparticipatie ondermijnen. Een feedbackgroep is een van de manieren om doorwerking te bevorderen en deelnemers te laten zien dat het burgerberaad serieus wordt genomen.

Meer lezen en achterliggende bronnen bekijken? Kijk op Kennisknooppunt Participatie.

Doorwerking

vooraf

tijdens

achteraf

Feedbackgroep

Reflectievragen:

- Op welke manier wil jij het feedbackproces inrichten en waarom? Of afstand of in persoon?
- Wil je de adviezen toetsen aan scherpe kaders? Of wil je deelnemers voorzien van feedback om adviezen beter aan te laten sluiten bij de kaders?

4 Knopen doorhakken

A series of 20 horizontal dotted lines for handwriting practice.

Doorwerking

vooraf

tijdens

achteraf

Aantal en aard adviezen

Scan de QR-code en kijk de
introdectievideo over *doorwerking*
in deze fase.

Vraagstuk

Is het eigenaarschap van deelnemers, waarbij alle adviezen die worden bedacht waardevol zijn, het belangrijkste voor een burgerberaad of wil je de kans op doorwerking van adviezen vergroten? Een groot aantal adviezen geeft uitdrukking aan de diversiteit van opvattingen en ideeën van de deelnemers. Een beperkt aantal adviezen, zeker als het aantal middels diepgaande deliberatie is teruggebracht, drukt de gezamenlijke prioriteiten van het burgerberaad uit. En vergroot daarmee de kans op doorwerking in beleid en praktijk.

Doorwerking

Casus

De deelnemers van het burgerberaad in Meerlanden hebben een brede waaier van adviezen geformuleerd. Alle adviezen worden opgenomen in het eindrapport: vijftig adviezen in totaal die van elkaar verschillen wat betreft diepgang en onderbouwing en waarvan sommige elkaar tegenspreken. Voor de gemeenteraad is het lastig te bepalen waar prioriteit aan moet worden gegeven.

In een andere gemeente (Maarlen) was tijd ingeruimd voor convergentie, waardoor het eindrapport vijftien breed gedragen adviezen bevatte. Dit maakte het voor het college makkelijker om ze uit te voeren én zichtbaar te maken waar het burgerberaad prioriteit aan had gegeven.

Doorwerking

vooraf

tijdens

achteraf

Aantal en aard adviezen

Een grotere hoeveelheid adviezen vergroot de kans op 'cherry-picking'. Een groot aantal adviezen gaat logischerwijs vaak samen met beperkte uitwerking en onderbouwing van aanbevelingen. Cherry-picking en gebrek aan onderbouwing dragen niet bij aan de kans op doorwerking van adviezen.

In ons onderzoek zien we dat op initiatief van deelnemers wordt geprobeerd om samenhang aan te brengen tussen adviezen of om deze te prioriteren. Ook zien we dat er tot het moment van stemmen sprake is van tegenstrijdige adviezen. Als je de samenhang tussen adviezen niet aanbrengt tijdens het burgerberaad, dan kunnen adviezen worden opgevat als losse ideeën, rijp en groen, in plaats van een samenhangend, richtinggevend geheel.

Meer lezen en achterliggende bronnen bekijken? Kijk op Kennisknooppunt Participatie.

Doorwerking

vooraf

tijdens

achteraf

Aantal en aard adviezen

Reflectievragen:

- Hoe faciliteer je deelnemers bij het komen tot een samenhangend geheel van adviezen?
- Hoe ga je om met tegenstrijdige adviezen van het burgerberaad?

4 Knopen doorhakken

A series of 20 horizontal dotted lines for handwriting practice.

Doorwerking

vooraf

tijdens

achteraf

Ambtelijke voorbereiding politieke besluitvorming

Scan de QR-code en kijk de introductievideo over *doorwerking* in deze fase.

Vraagstuk

Als de kaders ruimte bieden voor interpretatie, wordt het voor het college makkelijker om adviezen niet voor te leggen aan de raad. Het mandaat (overnemen, tenzij) verliest hierdoor aan betekenis. De vraag is of je als ambtenaar ingewikkelde adviezen voorlegt aan het college of de raad?

Als projectleider is de vraag of je wilt dat deelnemers van een burgerberaad *out of the box* denken. Dergelijke adviezen vragen meer flexibiliteit en inzet (financieel, juridisch, praktisch) om te realiseren. Maar adviezen die precies binnen de kaders passen, dragen wellicht niet bij aan keuzes over een complex en omstreden onderwerp.

Doorwerking

Casus

Na afronding van het burgerberaad in Maarlen worden de adviezen aangeboden aan de gemeenteraad. De raad heeft vooraf aangegeven adviezen over te nemen die inhoudelijk, juridisch en financieel uitvoerbaar zijn. Vooraf aan de raadsvergadering worden de adviezen getoetst op uitvoerbaarheid. Ingewikkelde adviezen worden soms niet voorgelegd aan de raad, of uitgesteld totdat ze verder zijn uitgewerkt. Dit helpt de raad om besluiten te nemen, maar betekent ook dat de raad over sommige adviezen – nog – geen besluit neemt.

Doorwerking

vooraf

tijdens

achteraf

Ambtelijke voorbereiding politieke besluitvorming

Uit ons onderzoek blijkt dat tussen de aanbieding van het eindrapport door deelnemers en de besluitvorming over de adviezen in de gemeenteraad, ambtenaren de adviezen (nogmaals) toetsen op haalbaarheid, en opleggers schrijven bij de adviezen ter voorbereiding op besluitvorming door de gemeenteraad.

In de onderzochte burgerberaden zijn dezelfde en algemene inhoudelijke en praktische kaders gebruikt. In sommige gemeenten of provincies wordt met adviezen die meer vergaande implicaties hebben ondanks het mandaat (overnemen, tenzij) niet meteen ingestemd. Deze worden bijvoorbeeld opgenomen in een uitvoeringsplan waarover (na uitwerking) nog besluitvorming plaatsvindt.

Meer lezen en achterliggende bronnen bekijken? Kijk op Kennisknooppunt Participatie.

Doorwerking

vooraf

tijdens

achteraf

Ambtelijke voorbereiding politieke besluitvorming

Reflectievragen:

- Hoe voorkom je dat complexere adviezen met vergaande implicaties niet aan de raad worden voorgelegd?
- Hoe breng je het college of de raad in positie om te besluiten over meer complexe adviezen met vergaande implicaties?

4 Knopen doorhakken

A series of 20 horizontal dotted lines for handwriting practice.

Doorwerking

vooraf

tijdens

achteraf

Regie op de implementatie

Scan de QR-code en kijk de introductievideo over *doorwerking* in deze fase.

Vraagstuk

Vaak wordt na afronding van het burgerberaad een nieuwe projectleider (intern) aangetrokken. Er start immers een nieuwe fase in dit project en er is een nieuwe opdracht. Dit brengt de vraag met zich mee of je kiest voor een ambtenaar die ook betrokken was bij de uitvoering (misschien zelfs als projectleider) of het stokje overgeeft aan een projectleider voor de implementatie die er fris naar kijkt en andere kwaliteiten met zich mee brengt. Wanneer er geen sprake van continuïteit is, hoe wordt het gedachtengoed van het burgerberaad dan geborgd? En hoe kan deze projectleider voortbouwen op het proces in een eerdere fase om collega's te betrekken?

Doorwerking

Casus

Na afloop van het burgerberaad in Maarlen neemt het college de adviezen in ontvangst en over. Er wordt gezocht naar een projectleider voor de implementatie van de adviezen. Er wordt bewust gekozen voor iemand binnen de organisatie die het gehele burgerberaadproces van dichtbij heeft gevolgd, zodat de achtergrond en bedoeling van de adviezen niet uit het oog wordt verloren.

De projectleider zorgt niet alleen voor overzicht, maar spreekt ook collega's en afdelingen aan wanneer acties blijven liggen. Omdat tijdens het beraad al tijd is genomen om interne afdelingen te betrekken voelen medewerkers zich verantwoordelijk voor de implementatie.

Doorwerking

vooraf

tijdens

achteraf

Regie op de implementatie

Bij de burgerberaden in ons onderzoek wordt de rol van de projectleider implementatie verschillend ingevuld. Het kan gaan om een directeur of een ervaren manager die als regievoerder wordt aangesteld of een junior medewerker. Soms is het een medewerker zonder enige betrokkenheid bij de opzet en het verloop en soms is het de voorzitter van het burgerberaad.

Wie deze rol krijgt, heeft invloed op de doorwerking van de adviezen in de ambtelijke organisatie. Uit ons onderzoek blijkt dat personen die regievoering combineren met een leidinggevende positie in de organisatie, effectiever zijn, dan personen die als projectleider regievoeren. We zien dat de laatste wel goed inzicht hebben in de voortgang van de implementatie, maar geen actiekraft hebben met betrekking tot de opvolging van de adviezen.

Doorwerking

In deze fase is de rol van 'impact broker' belangrijk. Na afloop van het burgerberaad zorgen deze impact brokers ervoor dat beleidsambtenaren betrokken blijven en soms dat nieuwe ambtenaren betrokken worden. Dit is belangrijk om de kans op uiteindelijke doorwerking en invloed te vergroten.

Er zijn grofweg drie manieren om dat te doen: in netwerken, in samenwerking en hiërarchisch. Deze manieren verschillen in de positie die de impact broker in de organisatie inneemt en in de gehanteerde aanpak en communicatie.

Meer lezen en achterliggende bronnen bekijken? Kijk op Kennisknooppunt Participatie.

Doorwerking

vooraf

tijdens

achteraf

Regie op de implementatie

Reflectievragen:

- Wie wordt er verantwoordelijk voor de implementatie van de adviezen en waarom?

4 Knopen doorhakken

A series of horizontal dotted lines for handwriting practice, consisting of 20 lines.

Doorwerking

vooraf

tijdens

achteraf

Monitoring van de implementatie

Scan de QR-code en kijk de introductievideo over *doorwerking* in deze fase.

Vraagstuk

Gras groeit niet harder door eraan te trekken. De ambtelijke organisatie heeft tijd nodig voor de implementatie van adviezen. Tegelijkertijd wil je voorkomen dat adviezen in de la verdwijnen en wil je verantwoording afleggen over de opvolging.

Doorwerking

Casus

Na het burgerberaad in Maarlen besluit de gemeente de implementatie van adviezen te monitoren. Er wordt vooraf een monitorgroep ingesteld, bestaande uit enkele deelnemers van het burgerberaad, die met regelmaat samenkomt om de voortgang te bespreken. De verantwoordelijke wethouder geeft regelmatige updates aan zowel de gemeenteraad als de monitorgroep. Zo blijft iedereen op de hoogte en blijft er druk op de implementatie.

Doorwerking

vooraf

tijdens

achteraf

Monitoring van de implementatie

We zien dat gemeenten en provincies vaak pas na afloop van het burgerberaad nadenken over monitoring en verantwoording over de opvolging van de adviezen. Ze stellen een monitoringgroep samen van deelnemers, die soms ook een inhoudelijke rol krijgt, bijvoorbeeld bij het interpreteren van adviezen of reageren op afwegingen.

De frequentie waarmee monitorgroepen bij elkaar komen verschilt sterk. Bij het ene burgerberaad komt de groep elke twee maanden bij elkaar, bij een ander burgerberaad eens per half jaar. Die frequentie heeft duidelijk effect op de doorwerking van adviezen. Een monitoringgroep die vaker bij elkaar komt om voortgang te bespreken, draagt meer bij aan de doorwerking.

Er moet vooraf goed worden nagedacht over

Doorwerking

het rapporteren over de opvolging van adviezen achteraf. Na afloop van het burgerberaad moeten deelnemers op de hoogte worden gehouden over wat er met hun adviezen gebeurt en waarom bepaalde keuzes over het al dan niet uitvoeren van de adviezen zijn gemaakt. Voor de verantwoording over de opvolging is een helder mandaat vooraf duidelijk zodat deelnemers weten wat hun invloed is en college en raad hierover verantwoording kunnen afleggen.

Meer lezen en achterliggende bronnen bekijken? Kijk op Kennisknooppunt Participatie.

Doorwerking

[vooraf](#)[tijdens](#)[achteraf](#)

Monitoring van de implementatie

Reflectievragen:

- Hoe zorg je ervoor dat er druk blijft op de implementatie van adviezen zonder dat dit ten koste gaat van de zorgvuldigheid?
- Aan wie leg je verantwoording af: college, raad, monitorgroep of maxi-publiek?
- Welke rol geef je een monitorgroep van deelnemers?

4 Knopen doorhakken

Handwriting practice lines for the number 4. The page contains 20 horizontal dotted lines for writing practice.

Verbinding met de samenleving

vooraf

tijdens

achteraf

Betrekken maxi-publiek

Scan de QR-code en kijk de
introdectievideo over *verbinding met
de samenleving* in deze fase.

Vraagstuk

De gemeente hoopt dat het burgerberaad bijdraagt aan het verkleinen van de kloof tussen burger en overheid en dat de maatschappij wordt meegenomen in het thema. Een betrokken bredere maatschappij ('maxi-publiek') helpt hier dan bij. Het belang van het betrekken van het maxi-publiek is dus bekend. Tegelijkertijd wordt het betrekken van de bredere maatschappij niet of pas laat opgepakt.

Verbinding met de samenleving

Casus

De gemeente Maarlen organiseert een burgerberaad over de energietransitie. Ze wil zo de kloof tussen burger en overheid verkleinen en daarmee de democratie versterken, en inwoners meenemen in alles wat er speelt rond dit onderwerp. De gemeente is druk bezig met de voorbereidingen van het burgerberaad en hoewel de bredere maatschappij wel wordt besproken, worden er in de planning geen strategieën uitgewerkt om deze te betrekken.

Wanneer het burgerberaad van start gaat en het betrekken van de maatschappij ter tafel komt, ontstaat er discussie over of er wel voldoende tijd en middelen ingeruimd zijn. En is het eigenlijk wel echt nodig? Er is toch een representatieve deelnemersgroep? De gemeente heeft haar handen meer dan vol aan het organiseren van het burgerberaad zelf. Het betrekken van de maatschappij verdwijnt ongemerkt van de agenda.

Verbinding met de samenleving

vooraf

tijdens

achteraf

Betrekken maxi-publiek

Er zijn vier opbrengsten van een effectieve verbinding tussen het burgerberaad en de maatschappij, ook wel het 'mini- en maxi-publiek' genoemd. Zo kan het de democratie versterken, geeft een betrokken maxi-publiek grotere legitimiteit aan het beraad, vergroot het de kans op acceptatie en implementatie van adviezen, en worden mensen meegenomen in het vraagstuk.

Wanneer onvoldoende middelen beschikbaar zijn om voor effectieve communicatie of verbindende activiteiten te zorgen, is aan een belangrijke randvoorwaarde niet voldaan en wordt het lastig om de opbrengsten van een effectieve verbinding te bereiken. Capaciteit en middelen zijn tevens een voorwaarde om overige uitdagingen van de verbinding met het maxi-publiek mee te kunnen nemen - bijvoorbeeld om bescherming van deelnemers te waarborgen.

Verbinding met de samenleving

Het is belangrijk om te erkennen dat het niet (voldoende) betrekken van het maxi-publiek risico's met zich meebrengt. Het burgerberaad kan voor het maxi-publiek voelen als een 'black box' en kennis en ervaring uit de stad wordt minder benut. Het is belangrijk om in de planning expliciet te maken welke opbrengsten je met het burgerberaad wilt behalen, hoe de verbinding met het maxi-publiek hierin meeweegt, en welke verbindingstrategie hiervoor nodig is (zie de bijlage op Kennisknooppunt Participatie).

Meer lezen en achterliggende bronnen bekijken? Kijk op Kennisknooppunt Participatie.

Verbinding met de samenleving

vooraf

tijdens

achteraf

Betrekken maxi-publiek

Reflectievragen:

- Wat hoop je te bereiken met dit burgerberaad?
Gaat het om ... ?
  - 1) versterken democratie
  - 2) legitimiteit burgerberaad
  - 3) acceptatie en implementatie adviezen
  - 4) mensen meenemen in het vraagstuk
- Welke rol wil je dat de brede samenleving speelt in het burgerberaad?
- Op welke manier draagt de verbinding van het mini- met het maxi-publiek bij aan de doelen van het burgerberaad?
- Als er beperkte financiële middelen zijn: zijn er strategieën die minder geld kosten? Bijvoorbeeld via bestaande netwerken en

Verbinding met de samenleving

collectieven, zoals NGO's en verenigingen?

- Wanneer je onvoldoende middelen hebt om het maxi-publiek effectief te betrekken, in hoeverre bereik je dan nog wat je wilt bereiken? Is het niet beter om voor een andere participatievorm te kiezen?

4 Knopen doorhakken

Handwriting practice lines consisting of 20 horizontal dotted lines.

Verbinding met de samenleving

vooraf

tijdens

achteraf

Strategieën betrekken maxi-publiek

Scan de QR-code en kijk de
introdectievideo over *verbinding met
de samenleving* in deze fase.

Vraagstuk

Eenzijds willen gemeenten en provincies vaak het maxi-publiek betrekken om acceptatie van adviezen te vergroten en mensen mee te nemen in het thema. Anderzijds weten ze niet welke strategie het meest effectief en passend is hiervoor en in welke fase van het beraad.

Verbinding met de samenleving

Casus

Voor de provincie Zuid-Vlamen is acceptatie van de adviezen van het burgerberaad belangrijk en dat mensen worden meegenomen in het thema.

De provincie weet dat het belangrijk is om het maxipubliek te betrekken bij het burgerberaad, maar is nog zoekende welke strategie het meest passend is specifiek met het oog op acceptatie en mensen meenemen in het thema.

Verbinding met de samenleving

vooraf

tijdens

achteraf

Strategieën betrekken maxi-publiek

Er zijn verschillende manieren om het maxi-publiek te betrekken bij je burgerberaad. Zo kun je zenden, input ophalen of de dialoog aangaan met de brede samenleving. Welke strategie geschikt is voor jouw burgerberaad hangt af van wat je wil bereiken (zie bijlage A op Kennisknooppunt Participatie).

Door rekening te houden met principes uit de psychologie kun je dit versterken (zie bijlage B op Kennisknooppunt Participatie).

Meer lezen en achterliggende bronnen bekijken? Kijk op Kennisknooppunt Participatie.

Verbinding met de samenleving

vooraf

tijdens

achteraf

Strategieën betrekken maxi-publiek

Reflectievragen:

- Wat hoopt de gemeente of provincie te bereiken met het betrekken van het maxi-publiek in dit burgerberaad? Gaat het om ... ?
  - 1) versterken democratie
  - 2) legitimiteit burgerberaad
  - 3) acceptatie en implementatie adviezen
  - 4) mensen meenemen in het vraagstuk
- In welke fase van het burgerberaad wil je het maxi-publiek betrekken en hoe?
- Welke strategieën zouden hier het beste bij passen?
- Hoe kun je psychologische principes toepassen om de verbinding mini-maxi publiek effectiever te maken?

4 Knopen doorhakken

A series of 20 horizontal dotted lines for writing practice.

Verbinding met de samenleving

vooraf

tijdens

achteraf

Beschermen burgerberaad

Scan de QR-code en kijk de introductievideo over *verbinding met de samenleving* in deze fase.

Vraagstuk

Sommige gemeenten en provincies kiezen ervoor om het maxi-publiek nauwelijks te betrekken bij het burgerberaad. Dat doen ze bijvoorbeeld omdat ze het mini-publiek willen beschermen tegen beïnvloeding van buitenaf, zodat de deelnemers in beslotenheid adviezen kunnen bedenken. Soms wordt het maxi-publiek nauwelijks betrokken omdat het de eerste keer is dat een burgerberaad wordt georganiseerd en men daar de handen aan vol heeft. Tegelijkertijd vraagt een burgerberaad om transparantie en zichtbaarheid in de samenleving zodat er draagvlak, vertrouwen en belangstelling voor de uitkomsten ontstaat. Door het maxi-publiek niet te betrekken, bestaat de kans dat die bredere opbrengsten niet worden gerealiseerd.

Verbinding met de samenleving

Casus

Het is de eerste keer dat de gemeente Maarlen een burgerberaad organiseert en de gemeenteraad wil dat de organisatie goed verloopt. Het betrekken van het maxi-publiek hoort er wel bij, maar wordt gezien als iets waardoor het allemaal "heel groot" wordt.

Daarbij vindt de gemeente het heel belangrijk om het mini-publiek, de deelnemers van het burgerberaad, te beschermen tegen invloed van buitenaf. Om deze reden wordt het maxi-publiek - op een aantal communicatie-uitingen na - minimaal betrokken. Daarnaast is het ook de eerste keer dat de gemeente een burgerberaad organiseert, dus wil de gemeente niet teveel publiciteit geven aan het beraad.

Verbinding met de samenleving

vooraf

tijdens

achteraf

Beschermen burgerberaad

Transparantie over het burgerberaad door het betrekken van de brede samenleving kan een bedreiging vormen voor de veilige, vertrouwelijke sfeer die nodig is voor vrije deliberatie binnen het mini-publiek, zo komt uit dit onderzoek naar voren. Ook is er een risico op beïnvloeding door lobbygroepen of critici om het proces te beïnvloeden of te ondermijnen.

Een overweging hierbij is om het mini-publiek eigenaarschap en regie te geven over de mate van openheid. Open communiceren over de voortgang van het proces is hierbij essentieel en een minimale vorm van betrokkenheid om in ieder geval te organiseren.

Meer lezen en achterliggende bronnen bekijken? Kijk op Kennisknooppunt Participatie.

Verbinding met de samenleving

vooraf

tijdens

achteraf

Beschermen burgerberaad

Reflectievragen:

- Hoe geef je eigenaarschap aan het mini-publiek over het betrekken van het maxi-publiek?
- Welke risico's zie je zelf wat betreft het betrekken van het maxi-publiek en hoe kun je daarmee omgaan?

4 Knopen doorhakken

A series of 20 horizontal dotted lines for handwriting practice.

Verbinding met de samenleving

vooraf

tijdens

achteraf

Representativiteit maxi-publiek

Scan de QR-code en kijk de
introdectievideo over *verbinding met
de samenleving* in deze fase.

Vraagstuk

Via bijvoorbeeld een enquête kan waardevolle extra input worden opgehaald bij bewoners.

Het is echter niet altijd te voorspellen wie er reageren op de enquête en in de praktijk blijkt dat dezelfde groepen vaak oververtegenwoordigd zijn (the 'usual suspects').

Omdat de representativiteit van het mini-publiek zorgvuldig tot stand is gebracht, wordt dit door organisatoren ervaren als het ondermijnen of in twijfel trekken van de representativiteit van het mini-publiek.

Verbinding met de samenleving

Casus

De provincie Zuid-Vlaanderen vindt het belangrijk om input uit de stad op te halen en overweegt om het maxi-publiek te betrekken via een enquête. Uiteindelijk besluit de gemeente dit niet te doen, omdat er veel zorg is besteed aan de representatieve samenstelling van de deelnemersgroep, het mini-publiek. De gemeente is bang dat de legitimiteit van het burgerberaad onder druk komt te staan wanneer vooral bepaalde groepen uit het maxi-publiek op de enquête reageren.

Verbinding met de samenleving

vooraf

tijdens

achteraf

Representativiteit maxi-publiek

Het risico bestaat (afhankelijk van de gekozen strategie) dat een beperkt deel van het maxi-publiek reageert op bijvoorbeeld enquêtes en andere oproepen om input te geven.

Een inclusieve aanpak kan helpen dit te voorkomen. Zorg voor laagdrempelige communicatie en activiteiten zodat het meerdere groepen bereikt. Wanneer verbindende activiteiten op locaties plaatsvinden, zorg dan voor voldoende variatie in de locaties. Denk na over de motivaties en drijfveren van het maxi-publiek en sluit daarbij aan.

Durf daarnaast te experimenteren met de verbindende strategie en wees hierin flexibel. Ook al is het betrokken maxi-publiek niet volledig representatief dan kan hun inbreng alsnog waardevolle inzichten opleveren. Het is daarbij belangrijk hierover transparant te zijn naar

Verbinding met de samenleving

het mini-publiek, en om deze inzichten op de juiste manier te wegen en te duiden.

Meer lezen en achterliggende bronnen bekijken? Kijk op Kennisknooppunt Participatie.

Verbinding met de samenleving

vooraf

tijdens

achteraf

Representativiteit maxi-publiek

Reflectievragen:

- Op welke manieren kun je zorgen dat het mini-publiek in alle veiligheid aan de slag kan terwijl het maxi-publiek betrokken wordt?
- Hoe kun je door zoals-ik percepties op te wekken bij het maxi-publiek diverse groepen bereiken? Zie bijlage op Kennisknooppunt Participatie.
- Wat is de waarde van input uit de brede samenleving, zelfs als deze niet representatief is, voor het burgerberaad?

4 Knopen doorhakken

A series of 20 horizontal dotted lines for handwriting practice.

Verbinding met de samenleving

vooraf

tijdens

achteraf

Het maxi-publiek na afloop

Scan de QR-code en kijk de introductievideo over *verbinding met de samenleving* in deze fase.

Vraagstuk

Gemeenten en provincies staan niet altijd stil bij de betrokkenheid van het maxi-publiek na afloop van het burgerberaad. Als de gemeente of provincie wel aandacht heeft besteed aan de verbinding met het maxi-publiek tijdens het beraad, ontstaat er een dilemma. Hoe zorg je ervoor dat inwoners betrokken blijven, ook na het burgerberaad? Wat is er nodig om deze betrokkenheid in de toekomst structureel onderdeel te maken van het burgerberaad?

Verbinding met de samenleving

Casus

Tijdens het beraad in Meerlanden is input opgehaald bij het maxi-publiek, ondersteund door een grote publiekscampagne. De eerste adviezen uit het beraad worden inmiddels uitgevoerd. De gemeente heeft echter geen plannen om het maxi-publiek ook na afloop van het beraad betrokken te houden. Bovendien is een groot deel van het team dat het burgerberaad organiseerde, na afloop gewisseld.

Verbinding met de samenleving

vooraf

tijdens

achteraf

Het maxi-publiek na afloop

Net als in elke fase van het burgerberaad zijn er na afloop van het burgerberaad keuzes te maken om de verbinding met het maxi-publiek vorm te geven. Het belangrijkste is dat hier bewust over wordt nagedacht. Tijdens het burgerberaad is er gaandeweg vertrouwen ontstaan bij het maxi-publiek. Dit vertrouwen kan na afloop verder worden versterkt, bijvoorbeeld door transparant te zijn over wat er met de adviezen gebeurt. Bewoners die betrokken waren, willen immers ook weten hoe hun inbreng wordt opgepakt. Als die betrokkenheid in deze fase ontbreekt, bestaat het risico dat het eerder opgebouwde vertrouwen verloren gaat.

Wat dit bemoeilijkt is dat projectleden van de organisatie van het burgerberaad wisselen. Daardoor mist er continuïteit in de organisatie en moeten er vooraf duidelijke afspraken en plannen

Verbinding met de samenleving

gemaakt worden over de verbinding na afloop van het beraad.

Meer lezen en achterliggende bronnen bekijken? Kijk op Kennisknooppunt Participatie.

Verbinding met de samenleving

vooraf

tijdens

achteraf

Het maxi-publiek na afloop

Reflectievragen:

- Hoe wil je het contact met het maxi-publiek voortzetten na afloop van het burgerberaad?
- Wat verwachten bewoners van je na het beraad, en hoe kun je aan die verwachtingen voldoen?

4 Knopen doorhakken

A series of 20 horizontal dotted lines for handwriting practice.

Verbinding met de samenleving

vooraf

tijdens

achteraf

Evaluatie verbinding maxi-publiek

Scan de QR-code en kijk de
introdectievideo over *verbinding met
de samenleving* in deze fase.

Vraagstuk

Het komt voor dat een burgerberaad weinig heeft geleefd in een provincie, stad of dorp. De organisatie van burgerberaden vraagt om experimenteren, en daarom is het belangrijk om te evalueren na afloop van het beraad. Hoe zorg je voor verbetering wat betreft het betrekken van het maxi-publiek?

Verbinding met de samenleving

Casus

De gemeente Maarlen heeft recent een burgerberaad georganiseerd dat inhoudelijk succesvol is verlopen. Het beraad leverde adviezen op waar het gemeentebestuur mee aan de slag kon, en het proces is volgens planning uitgevoerd.

Toch leeft bij de gemeente het gevoel dat het beraad niet echt heeft geleefd in de stad. De betrokkenheid en zichtbaarheid onder inwoners buiten de deelnemersgroep bleef beperkt. Omdat de gemeente in de toekomst vaker burgerberaden wil organiseren, wil de gemeente lessen trekken over de verbinding met het maxi-publiek.

Verbinding met de samenleving

vooraf

tijdens

achteraf

Evaluatie verbinding maxi-publiek

Om te kunnen leren van de ervaringen met het organiseren van burgerberaden is het belangrijk om te evalueren. Onderdeel van de evaluatie van het burgerberaad is een evaluatie op de strategie om mini- en maxi-publiek te verbinden; wat waren de doelen van het burgerberaad en in hoeverre is de verbindende strategie hierop ingericht? In hoeverre heeft de verbindende strategie elementen van het burgerberaad versterkt of juist verzwakt?

De verschillende onderdelen van een burgerberaad hangen met elkaar samen en kunnen elkaar beïnvloeden - daarom is het belangrijk om het geheel te evalueren. Zo kan de verbinding met de brede samenleving bijvoorbeeld in verband staan met onderwerpkeuze, doorwerking, representatie en deliberatie. Denk bij de evaluatie aan vragen als; Op welke manier heeft de verbindende strategie bijgedragen aan de doorwerking van de adviezen?

Verbinding met de samenleving

In hoeverre kan de onderwerpkeuze mee hebben gespeeld in de mate waarin het burgerberaad heeft geleefd in de gemeente?

Meer lezen en achterliggende bronnen bekijken? Kijk op Kennisknooppunt Participatie.

Verbinding met de samenleving

vooraf

tijdens

achteraf

Evaluatie verbinding maxi-publiek

Reflectievragen:

- In hoeverre is het burgerberaad verbonden geweest met de brede samenleving?
- Wat zijn succesfactoren en leerpunten voor een volgende keer?

4 Knopen doorhakken

Handwriting practice lines consisting of 20 horizontal dotted lines.

Overkoepelend

[vooraf](#)[tijdens](#)[achteraf](#)

Onderwerp en vraagstelling

Voor dit overkoepelende thema is geen introductievideo. Het onderwerp wordt hieronder geïntroduceerd.

Vraagstuk

Wat is een geschikt onderwerp voor een burgerberaad? En wat een goede vraagstelling? Hierbij speelt een rol dat de gemeenteraad, college en ambtenaren hier vaak allerlei opvattingen over hebben, terwijl het perspectief van toekomstige deelnemers minder wordt meegenomen.

Overkoepelend

Casus

In het coalitieakkoord staat dat de gemeente Maarlen een burgerberaad wil organiseren. Het is lastig om een geschikt onderwerp te vinden. De gemeenteraad wil het onderwerp 'parkeren' en het college 'de inzet van AI door de gemeente'. Beleidsambtenaren denken dat beide onderwerpen niet geschikt zijn. Parkeren is een omstreden onderwerp en de ambtenaren vinden AI te complex om aan bewoners voor te leggen.

Overkoepelend

vooraf

tijdens

achteraf

Onderwerp en vraagstelling

Er zijn verschillende criteria voor het onderwerp van een burgerberaad:

- 1) concreet en behapbaar;
- 2) technisch niet te ingewikkeld;
- 3) raakt aan de persoonlijke levenssfeer;
- 4) bevat voldoende dilemma's;
- 5) er is ruimte voor beleidsontwikkeling.

Deze criteria kunnen worden gebruikt bij de keuze voor een onderwerp.

Verder is een voorwaarde dat de overheid bevoegd is op het onderwerp en brede groepen bewoners interesse hebben in het onderwerp. Een burgerberaad wordt gezien als een passende participatievorm als het een onderwerp is waar de politieke besluitvorming is vastgelopen. Een concreet onderwerp spreekt burgers eerder aan, en maakt het makkelijker om mee te doen, dan een abstract onderwerp dat in de toekomst ligt.

Overkoepelend

Een goede vraagstelling is beknopt en duidelijk voor brede groepen deelnemers. Voorkom samengestelde vragen. Vraagstellingen die met name geschikt zijn voor burgerberaden zijn vraagstellingen waarin deelnemers wordt gevraagd een ethische afweging te maken (zoals 'een rechtvaardige energietransitie'). Als laatste geven open vragen deelnemers veel ruimte, maar leiden deze tot vage voorstellen die lastig geïmplementeerd kunnen worden.

Meer lezen en achterliggende bronnen bekijken? Kijk op Kennisknooppunt Participatie.

Overkoepelend

vooraf

tijdens

achteraf

Onderwerp en vraagstelling

Reflectievragen:

- Welke onderwerpen en vraagstellingen zijn geschikt om een burgerberaad te organiseren in jouw gemeente of provincie? En waarom?

Overkoepelend

vooraf

tijdens

achteraf

Onderwerp en vraagstelling

Welke inzichten heb je opgedaan uit de vorige stappen, en hoe vertaal je die naar keuzes voor jouw burgerberaad?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4 Knopen doorhakken

A series of 20 horizontal dotted lines for writing or drawing.

Overkoepelend

[vooraf](#)[tijdens](#)[achteraf](#)

Keuzes gespreksbegeleiders

Voor dit overkoepelende thema is geen introductievideo. Het onderwerp wordt hieronder geïntroduceerd.

Vraagstuk

Voor de begeleiding van groepsgesprekken is een groot aantal gespreksbegeleiders nodig. Daarbij moeten inhoudelijke en praktische keuzes worden gemaakt: grotere groepen? Niet alle gesprekken begeleiden? Kies je voor professionele gespreksbegeleiders of voor het inzetten van ambtenaren of leg je het eigenaarschap bij deelnemers?

Overkoepelend

Casus

Aan het burgerberaad van de gemeente Maarlen doen 150 bewoners mee. In alle vijf bijeenkomsten is tijd ingeruimd voor deelnemers om verdiepende gesprekken te voeren onder begeleiding van een gespreksbegeleider. Dit betekent dat er voor dit burgerberaad een groot aantal gespreksbegeleiders nodig is.

Overkoepelend

vooraf

tijdens

achteraf

Keuzes gespreksbegeleiders

Deskundige en neutrale gespreksbegeleiding is belangrijk voor een gelijkwaardig en constructief gesprek. Een gespreksbegeleider is meer dan een voorzitter die de tijd bewaakt. Een gespreksbegeleider is gastheer/vrouw en zorgt ervoor dat alle stemmen worden gehoord. Dit vraagt vaak om het dempen van luide stemmen om deelnemers die minder vocaal zijn ruimte te bieden. Ook het ruimte bieden aan afwijkende, kritische opvattingen is de verantwoordelijkheid van een gespreksbegeleiders.

De ideale groepsgrote voor een groepsgesprek is tussen de zeven tot acht personen. Aan een burgerberaad neemt een grote groep (100-150) deelnemers deel. Dit betekent dat veel gespreksbegeleiders nodig zijn. In ons onderzoek zien we dat ervoor wordt gekozen om groepen van 8-12 deelnemers samen te stellen, niet

Overkoepelend

alle groepsgesprekken te begeleiden of om gespreksbegeleiders in te zetten als een groep er behoefte aan heeft.

In ons onderzoek zien we de volgende varianten: extern ingehuurde gespreksbegeleiders, ambtenaren of vrijwilligers die hiervoor geselecteerd en getraind zijn (zonder betrokkenheid bij het onderwerp) en deelnemers die zich bij de loting hebben aangemeld als gespreksbegeleider (en niet zelf meepraten). Tegelijkertijd zijn er ook benaderingen waarin deelnemers uit hun midden een gespreksbegeleider aanwijzen en welke ondersteuning ze nodig hebben. Dit gebeurt vanuit de gedachte dat deelnemers eigenaarschap hebben over alle onderdelen van het burgerberaad, dus ook over hun eigen gesprekken.

Tot slot loopt ook de wijze waarop gespreksbegeleiders worden voorbereid en getraind uiteen.

Meer lezen en achterliggende bronnen bekijken? Kijk op Kennisknooppunt Participatie.

Overkoepelend

vooraf

tijdens

achteraf

Keuzes gespreksbegeleiders

Reflectievraag:

- Welke keuzes kun je maken in de gespreksbegeleiding zodat gelijkwaardige gesprekken mogelijk zijn?

4 Knopen doorhakken

A series of 20 horizontal dotted lines for handwriting practice.

Overkoepelend

[vooraf](#)[tijdens](#)[achteraf](#)

Neutrale gespreksbegeleiding

Voor dit overkoepelende thema is geen introductievideo. Het onderwerp wordt hieronder geïntroduceerd.

Vraagstuk

Het vooraf brieven van deskundige en neutrale gespreksbegeleiders is een voorwaarde maar geen garantie voor een inclusief gesprek. In de uitvoering kan de positie van de gespreksbegeleider makkelijk ter discussie komen te staan. Hoe ga je om met situaties waarin de neutraliteit van een gespreksbegeleider in het geding is?

Overkoepelend

Casus

Deelnemers van het burgerberaad in Maarlen hebben heel verschillende perspectieven op wonen. Sommige dingen die worden gezegd staan haaks op de waarden van waaruit de overheid werkt. De gespreksbegeleider geeft dit aan in het gesprek. Deelnemers vinden dat de gespreksbegeleider hen onterecht afkapt en ervaren dat als niet neutraal. Een deelnemer loopt boos weg.

Overkoepelend

[vooraf](#)[tijdens](#)[achteraf](#)

Neutrale gespreksbegeleiding

Diepgaande deliberatie onder begeleiding van deskundige en neutrale gespreksbegeleiders is cruciaal voor een inclusief gesprek. Een inclusief gesprek verwijst naar de situatie waarin deelnemers gelijkwaardig kunnen deelnemen aan het gesprek en waarin de inbreng van alle deelnemers, ongeacht hun opvattingen of achtergrondkenmerken, wordt gehoord. Het is niet eenvoudig om de rol van gespreksbegeleider goed in te vullen.

In onze observaties zien we dat de manier waarop gesprekken worden begeleid behoorlijk uiteenloopt tussen en binnen burgerberaden. Soms verliest een gespreksbegeleider zijn neutraliteit of wordt dit zo door deelnemers ervaren. Het verliezen van de neutraliteit gebeurt zelfs zonder dat gespreksbegeleiders zich hiervan bewust zijn, zo laten observaties zien.

Overkoepelend

We zien dat wanneer de neutraliteit van gespreksbegeleiders door deelnemers ter discussie wordt gesteld, hier niet altijd op wordt gereageerd. Dit gebeurt tijdens bijeenkomsten of na afloop. Laten merken dat signalen over gebrek aan neutraliteit van gespreksbegeleiders van deelnemers worden gehoord en serieus genomen, is belangrijk. Hiermee wordt voorkomen dat deelnemers tussentijds afhaken.

Meer lezen en achterliggende bronnen bekijken? Kijk op Kennisknooppunt Participatie.

Overkoepelend

vooraf

tijdens

achteraf

Neutrale gespreksbegeleiding

Reflectievragen:

- Hoe ga je om met signalen over gebrek aan neutraliteit van gespreksbegeleiders (of deskundigen)? Hoe borg je dit in de organisatie van het burgerberaad?

4 Knopen doorhakken

A series of 20 horizontal dotted lines for writing.